DOI: https://doi.org/10.59295/DIA.2024.2.08
CZU: 782.8.036(498)
Orcid ID: 0000-0001-5506-1888

MUSICALUL „ADIO CHIUSTENGE!”, AL COMPOZITORULUI DOBROGEAN DUMITRU LUPU ȘI LIBRETISTA CARMEN ALDEA VLAD: SUBIECT ȘI DRAMATURGIE

Inga CEBAN

Doctorandă, Școala Doctorală a Academiei de Muzică Teatru și Arte Plastice, din Moldova. Asistent universitar în cadrul Universitatății „Ovidius”, Facultatea de Arte, Departamentul Artele Spectacolului (actorie) din Constanța (România).

Domenii de preocupare: Muzica.

Publicații științifice: *Premisele apariției musicalului românesc: pagini de istorie.* In: Cultura și Arta: cercetare, valorificare, promovare. Chișinău, 2021, p. 26, 2023. Chișinău. *Западный мюзикл на румынской сцене*, «Диалоги о культуре и искусстве». Пермь: Пермский Государственный Институт Культуры, 2022, с. 848-856. *Genul de teatrul muzical non-academic din România*: *pagini de istorie.* In: Education, Research, Creation. Universitatea *Ovidius*, Constanța, România, vol. 9 No.1, 2023, p. 347.

Musicalul „Adio Chiustenge!”, al compozitorului dobrogean Dumitru Lupu și libretista Carmen Aldea Vlad: subiect și dramaturgie

Rezumat. Articolul se concentrează pe un aspect semnificativ din istoria muzical-teatrală a României, și anume musicalul „Adio Chiustenge!”, compus în 2016 de către Dumitru Lupu, un compozitor din Dobrogea, în strânsă colaborare cu poetesa Carmen Aldea-Vlad, autoarea libretului. Dumitru Lupu a fost o personalitate complexă: compozitor, dirijor și pedagog. Muzica lui s-a bucurat de o mare popularitate până în prezent, caracterizandu-se printr-o melodicitate și expresivitate aparte, care i-au conturat un profil muzical complex, de melodist. În acest articol, examinăm evoluția creativă a lui D. Lupu în contextul culturii muzicale non-academice din România. De asemenea, sunt analizate aspectele evoluției, compoziția și dramaturgia acestui musical, care ocupă un loc important în istoria muzical-teatrală a țării.

Cuvinte-cheie: Musicalul, Teatrul muzical non-academic, Dumitru Lupu, șlagăr, libret, Carmen Aldea-Vlad.

***Adio Chiustenge* musical by the dobrogean composer Dumitru Lupu and librettist Carmen Aldea Vlad: subject and dramaturgy**

Abstract. The article focuses on a significant aspect of Romania’s musical-theatrical history, namely the musical „Adio Chiustenge!” , composed in 2016 by Dumitru Lupu, a composer from Dobrogea, in close collaboration with poet Carmen Aldea-Vlad, the author of the libretto. Dumitru Lupu was a complex personality: composer, conductor and pedagogue. Music his enjoyed great popularity until present, characterized by a melodiousness and special expressiveness, which shaped him a complex musical profile, of a melodist. In this article, we examine D. Lupu’s creative evolution within the context of Romania’s non-academic musical culture. Additionally, we analyze the aspects of the evolution, composition, and dramaturgy of this musical, which holds an important place in the country’s musical-theatrical history.

Keywords: musical, non-academic musical theater, Dumitru Lupu, hit song, libretto, Carmen Aldea-Vlad.

Personalitate notorie, compozitorul Dumitru Lupu (anii de viață 1952–2017), a absolvit Școala Elementară de Muzică (1968), între anii 1968–1972 și-a urmat studiile la Liceul de Muzică din Pitești, specializându-se implicit la vioară și violă. Educația muzicală a fost completată odată cu finalizarea studiilor la Conservatorul *Ciprian Porumbescu* din București, absolvindu-l în 1982. Între anii 1990 și 2004, a activat ca dirijor la Teatrul *Fantasio* din Constanța. Din anul 2005 devine lector la Universitatea *Ovidius* din Constanța – Facultatea de Arte – specializarea *Arta spectacolului* (*Actorie*). Pe parcursul anilor D. Lupu a scris cărți de specialitate, pe care le-a publicat de-a lungul activității sale în calitate de compozitor dar și ca profesor. Putem enumăra câteva din ele: *Actorul și muzica*, *Aspecte ale educării muzicalității*, *Muzica în domeniul culturii scenice*, *Albumul meu cu melodii* și altele.

În cartea sa *Actorul și muzica* compozitorul D.Lupu ne dezvăluie esența legăturii actorului cu muzica: *Am fost martor de-a lungul carierei mele la multe „conflicte" iscate între actori și muzicieni pe tema primatului uneia din profesiuni față de cealaltă, fiecare susținând punctul său de vedere cu argumente mai mult sau mai puțin întemeiate. Acum în calitatea mea de formator de viitori artiști simt nevoia să mă transform în moderator al celor două „tabere", prin argumente însușite la rându-mi, în cadrul conservatorului „Ciprian Porumbescu" din București, clasa de Canto-operă, precum și în baza experienței acumulată în teatrul muzical ca dirijor sau la catedră ca profesor.*

Argumentul muzicienilor este că (ei) au urmat de la o vârstă frgedă cursurile unei școli elementare de muzică, mai târziu liceul de muzică iar unii dintre ei chiar conservatorul, pe când actorii au urmat doar studii de teatru după terminarea liceului. Ei bine dragi muzicieni nu suntem noi toți ***actori*** *pe marea scenă a vieții? Nu suntem toți în pielea unor personaje ce-și duc destinul pe umeri? Ce ne diferențiază? Răspunsul este unul singur:* ***Harul.***

El este semnul pe care divinitatea îl hotărăște și-l așează pe fruntea unui ales care va fi numit de toți ceilalți ***ARTIST****, fie el* ***muzician*** *sau* ***actor****. Artistul își însușește arta pe care o interpretează; înzestrat spiritual și psihic o redă publicului cu o putere de exteriorizare ce tulbură și emoționează*". [4, p. 7]

Dumitru Lupu a fost o personalitate complexă: compozitor, dirijor și pedagog. Muzica lui s-a bucurat de o mare popularitate până în prezent, caracterizându-se printr-o melodicitate și expresivitate aparte, care i-au conturat un profil muzical complex, de melodist.

Marea a fost o sursă constantă de inspirație pentru Dumitru Lupu, devenind singurul compozitor care și-a completat portofoliul său cu creații dedicate mării. *Mă-ntorc la tine, mare albastră* (text: Viorela Filip), a devenit o emblemă pentru litoralul românesc. Alte piese notabile precum: *Să fiu ca marea* (text: Ioan Puiu Stoicescu), *Un tango pe malul mării* (versuri: Elena Răileanu), *Marea de iubire* (cu text de Viorel Popescu), *Chiar și iarna ești frumoasă* (cu versuri de Florin Pretorian) și altele. Menționăm că parteneriatul artistic dintre compozitorul D. Lupu și libretista Carmen Aldea-Vlad a generat o serie de creații fructuoase, printre care enumerăm: *Vrăjitorul din Oz* (musical), *Ștrumfii la Fantasio* (fantezie muzicală), *Salve magister* și o serie de lucrări, filme muzicale pentru copii și cu copiii evidențiați în festivalurile-concurs, dedicate lor, ca temă și scenariu. Dumitru Lupu a iubit Dobrogea, integrându-se în acest tărâm de adopție, căruia i-a dedicat *Imnul Dobrogei*, versuri: Carmen Aldea-Vlad, a mai dăruit acestui tărâm *Imnul Ateneului Dobrogeția*, versuri: Florin Pretorian, și *Imnul Universității Ovidius*, versurile aparținând poetei Carmen Aldea Vlad.

O altă dimensiune a activității sale componistice s-a manifestat în muzica destinată spectacolelor radiofonice precum: *Dănilă Prepeleac, Franțuzitele, Licoarea fermecată, Pădurea albastră, Mica sirenă*, *Scufița roșie* și altele. A contribuit la conținutul muzical în serialul *Antologia umorului românesc*, produs de *Televiziunea Română* la acea vreme. În cariera artistică s-a bucurat de o mare popularitate, muzica sa caracterizându-se prin simplitate și cantabilitate. Dumitru Lupu a fost autorul a peste 500 de lucrări muzicale, care se păstrează în *Arhiva*

Compozitorul Dumitru Lupu, premiat de Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor din România pentru lucrarea *Adio Chiustenge!* sursa: Ziua de Constanța, România.

Radiodifuziunii și *Televiziunii Naționale*, aceste creații trezesc emoții și încântă sufletul prin spectacole de referință.

De Teatrul *Fantasio* și-au legat numele mari creatori și interpreți revuistici, pe care merită să-i amintim: cuplul de comici Jean Constantin și Gelu Manolache, compozitorul, dirijorul și directorul teatrului Aurel Manolache, actrița Mariana Cerconi, compozitorul Henry Mălineanu, autorul de texte și cuplete Mihai-Puiu Maximilian, textier, Sașa Georgescu – autor al renumitei melodii *Ani de liceu*, balerinul, coregraful Cornel Patrichi, cântărețul de muzică ușoară Dan Spătaru, cuplul de scene umoristice ai teatrului românesc de revistă Stela Popescu și actorul de comedie Arșinel și mulți alții. În calitate de compozitor și dirijor la Teatrul *Fantasio,* a creat o serie de spectacole memorabile.

Vom enumera spectacolele muzical-teatrale realizate de D. Lupu pe scena teatrului *Fantasio* în ordinea crolologică. În data de 18 august 1990 a avut loc premiera comediei cu cântece *Să trăiască răposata*, pe libretul lui Alex. Darian, după D.R. Rosetti-Max; textele cântecelor aparțin lui Alexandru Zărnescu; scenografia – Vasile Jurje, regia artistică – Alex. Dariif, iar direcția muzicală a fost realizată de D. Lupu. Urmează *Love story in lift*, premiera având loc în data de 20 decembrie 1990: comedie muzicală realizată în colaborare cu Alex. Ștefănescu (libret), Ruxandra Bârsan (scenografie) și Constantin Dinischiotu (regie).

Cu un an mai târziu, în data de 14 septembrie 1991, ia naștere musicalul compus de Fred Firea și Constantin Dinischiotu, *Amintiri din copilărie* după Ion Creangă, cu titlul *Un boț cu ochi din Humulești* (scenografia: Vasile Jurje; regia artistică: C. Dinisichiotu). În același an a avut loc premiera spectacolului *Al doilea glonț* (11 octombrie 1991), comedie polițistă de Robert Thomas, tradusă de Oina Cocea, scenografia: Vasile Jurje, regia artistică: C. Dinischiotu.

Greva de la Fantasio (6 decembrie 1991), reprezintă genul de *cabaret politic* de Ananie Gagniuc, Aurel Giroveanu și Gigi Rădulescu; scenografia aparținând lui Dan Șachelarie; coregrafia: Papp Zoltan, Dan Cherata; regia: C. Dinischiotu. În anul 1993 au văzut lumina rampei două comedii muzicale: *Se caută un mincinos* (29 ianuarie 1993), muzică de Dimitris Psatas; adaptarea – A. Sevastianos și Ion Varan; versiunea scenică de C. Dinischiotu; scenografia

– Andrei Mihalache; regia – C. Dinischiotu, pe de o parte, și *Revista de front* (*Moș Teacă*) (25 aprilie 1993), comedie muzicală cazonă; versiune scenică de A. Mihalache, după A. Bacalbașa și Gh. Brăescu; scenografia și regia artistică: Fănică Lupu și Andrei Mihalache. *Ștrumfii la Fantasio* (1 iunie 1995) reprezintă un alt gen al teatrului muzical de orientare non-academică, și anume *fantezia muzicală*, semnată de D. Lupu și Dan Cojocaru; versurile cântecelor aparțin unui grup de autori: Carmen Aldea Vlad, Florin Pretorian, Vasile Cojocaru, Ananie Gagniuc; regia artistică și muzica îi aparțin lui D. Lupu. Un alt musical *Gina comunista*, după Ion Creangă, a fost prezentat publicului în data de 5 iulie 1995, scenografia – Alexandru Radu; coregrafia și mișcarea scenică – F. Lupu; regia artistică – A. Mihalache.

Ali Baba și cei 40 de hoți este un musical cu premiera în 25 februarie 1996, scris pe textul lui Alexandru Darian, compus din 10 tablouri, după basmul oriental cu același titlu; scenografia – Ion Bozeșan (Deva); coregrafia și mișcarea scenică – F. Lupu și Voichița Mihalache, regia artistică – Alex. Darian. *Încurcă lume* (19 octombrie 1997) este o altă *comedie muzicală*, după A. de Herz, montată pe scena teatrului *Fantasio*; versurile cântecelor sunt scrise de A. Mihalache; coregrafia aparține lui F. Lupu; scenografia – Ion Stoica; regia artistică – A. Mihalache.

În data de 16 noiembrie 1997 apare o nouă revistă muzicală, de F. Pretorian și D. Lupu, *Am pierdut ultimul tren!*, a cărei scenografie a fost realizată de Ion Stoica și Gina Tărășescu-Jianu; coregrafie – de F. Lupu, iar regia artistică – A. Mihalache, urmată de creația de același gen muzical-teatral, *Cazino Fantasio* (22 noiembrie 1997), revistă în două acte de Aurel Storin. Muzica aparține unui grup de compozitori printre care sunt: D. Lupu, Temistocle Popa, Horia Moculescu și George Marcu; scenografia – G. Tărășescu-Jianu; coregrafia – F. Lupu, iar regia artistică – A. Storin.

Pornind de la diverse adaptări ale musicalului *Vrăjitorul din Oz*, bazat pe cartea lui Frank L. Baum, compozitorul britanic Andrew Lloyd Webber și jazzman-ul american Harold Arlen, D. Lupu prezintă propria sa versiune a acestui subiect. Versurile sunt semnate de C.A. Vlad, iar scenariul a fost realizat de C.A. Vlad și Nicolae Poghirc. Regia artistică este asigurată de Daniel Bucur, scenografia de Raluca Frățiloiu, iar coregrafia de Mălina Andrei. D. Lupu a fost membru al *Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România*, iar întreaga sa creație muzicală înregistrată se regăsește în arhiva acestei uniuni [1].

În luna noiembrie 2017, de *Ziua Dobrogei*, compozitorului **Dumitru Lupu** i s-a conferit, post-mortem, *Meritul Dobrogean* și medalia comemorativă „Remus Opreanu”, iar pe 12 iunie 2018, soția sa (cântăreața Ileana Șipoteanu) a primit Medalia „Jean Ionescu“, instituită de *ZIUA de Constanța*, și placheta *Respect Teatru* conferită de Consiliul Județean Constanța, împreună cu scrisoarea de recunoștință a Primăriei Constanța [2].

Referințe bibliografice:

1. Compozitorul Dumitru Lupu premiat de Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor din România pentru lucrarea Adio Chiustenge! https://m.ziuaconstanta.ro/stiri/cultura/compozitorul-dumitru-lupu-premiat-de-uniunea-compozitorilor-si-muzicologilor-din-romania-625355.html (accesat în data de 10 aprilie 2024)

2. Dumitru Lupu a fost decorat cu ordinul „Meritul cultural” în grad de Cavaler, în: https://www.ziuaconstanta.ro/stiri/cultura/sa-ne-aducem-aminte-dumitru-lupu-a-fost-decorat-cu-ordinul-meritul-cultural-in-

Compozitorului Dumitru Lupu i s-a conferit, post-mortem, Meritul Dobrogean și medalia comemorativă „Remus Opreanu”, sursa: Cotidianul Ziua de Constanța, România.

grad-de-cavaler-cine-a-mai-fost-decorat-din-constanta-635368.html (accesat în data de 10 aprilie 2024)

3. Jean Badea Fantasio 40 https://biblioteca-digitala.ro/reviste/carte/dl.asp?filename=Badea-Jean-FANTASIO-40-1997.pdf (accesat în data de 10 decembrie 2022)

4. Lupu D. Actorul și muzica. Ghid de cunoștințe muzicale pentru viitorii actori. Constanța: Editura Ex-Ponto, 2002. 115 p.

5. Remember Dumitru Lupu, la 67 de ani de la naștere. Lucrarea sa de suflet, „Adio, Chiustenge!" https://www.ziuaconstanta.ro/stiri/deschidere-editie/citestedobrogea-remember-dumitru-lupu-la-67-de-ani-de-la-nastere-lucrarea-sa-de-suflet-adio-chiustenge-inca-asteapta-692068.html (accesat în data de 22 septembrie 2023)

6. Переверзев, Л. От джаза к рок-музыке. В: Конен В. Пути американской музыки, Москва: Музыка, 1977, 446 с. / Pereverzev, L. Ot džaza k rok-muzyke. V: Konen V. Puti amerikanskoj muzyki, Moskva: Muzyka, 1977, 446 s.

Figura 1. Structura musicalului *Adio Chiustenge!*

Nr.	Titlu	Personaje/ Caracteristici	Tonalitate	Nr. tabloului / Subiectul
	Uvertura	Orchestral, format din 9 secțiuni notate prin litere	*C-dur*	*Tema Flașnetarului, Patrula otomană, Să plecăm fata mea, Suntem marinari, Mare de argint, Suferința lui Iusuf, Dammen Show.*
01	*Pentru un bănuț*	Duet: *Chelnerul* (Tenor) și *Flașnetarul* (Tenor)	*d-moll*	Tabloul 7. La hotelul și cafeneaua *Ada Kaleh* își vând marfa: *Chelnerul* (vinde bragă) și *Flașnetarul* (oferă biletele de noroc).
02	*Să plecăm fata mea*	Duet: *Musta*fa-tatăl lui *Deniz* (Bas-bariton) și *Deniz* (Soprano), tânără turcoaică	*D-dur*	Tabloul 7. Dialog liric între tată și fiică sa, împreună, pleacă spre Istanbul.
03	*Vei fi cadâna mea*	Duet: Yusuf (Bariton) – ofițer turc și Deniz (Soprano) tânără turcoaică	*d-moll*	Tabloul 8. *Yusuf* nu acceptă nici un refuz, curtând-o pe *Deniz*. Aceasta este îndrăgostită de *Bolton*.
04	*Chiustenge oraș de poveste*	Cor: *Chiustengii* – locuitori ai orașului, *măicuțele, Yusuf* (Bariton) – ofițer turc și *Voicu* (Bariton) – tânăr amorez	*C-dur*	Tabloul 10 și 11. Acțiunea se desfășoară în gară, unde trebuie să sosească primul tren de la Cernavodă, împreună cu fetele de la *Damenkapelle* (surorile *Plitz*)
05	*Scrisoare către Veronica*	Arie: *Poetul* (Tenor)	*C-dur*	Tabloul 12. Pe malul mării se plimbă doi tineri visători, *Deniz* cu *Poetul*.
06	*Dammen show la Chiustenge*	Trio: *Helga, Herta* – Soprane și *Berta* – Mezzo surorile Plitz	*C-dur*	Tabloul 13. Cele trei surori împărtășesc impresiile călătoriei, asaltate de admiratori. Mascate și îmbrăcate ca la carnaval, coboară cântând spre cafenea
07	*Iubim*	Trio: *Voicu* (Bariton) – tânăr amorez, *Papini* (Tenor) – negustor *Nicolae* – șeful gării (Tenor)	*c-moll*	Tabloul 14. Sunt desemnate noile cupluri: *Nicolae – Helga*, *Papini – Herta* și *Voicu – Bertha*.
08	*Aș vrea aicea să trăiesc*	Arie: *Bertha* (Mezzo soprano)	*G-dur*	Îndrăgostită *Bertha*, își deschide inima către *Voicu*

09	*S-a dus liniştea noastră*	Cor (Grup de chiustengii) şi dansatori	*a-moll*	Tabloul 15. Trei orfeline au venit din occident, tulburând liniştea micului orăşel.
10	*Cadâna şi Olteanul*	Dans comic: *Flaşnetarul, Cadâna* (Dansatoare), *Olteanul* şi târgoveţii	*C-dur*	Tabloul 16. *Flaşnetarul* manivelează eterna temă orientală. *Cadâna* dansează un dans senzual, îl invită la dans pe *Olteanul*, iar la final *Olteanul* îi dă în dar o ciuşcă.
11	*Mare de argint*	Arie: *Deniz* (Soprano) tânără turcoaică	*E-dur*	Tabloul 17. *Deniz* se îndreaptă spre mare… ea dansează cu un marinar.
12	*Patrula otomană*	Dans: *Patrula otomană*	*d-moll*	Tabloul 18. Yusuf primeşte raportul iscoadei care mimează o poveste de dragoste între Deniz şi Poetul.
13	*Suferinţa lui Yusuf*	Trio – *Yusuf* (Bariton) – ofiţer turc şi patrula	*G-dur*	Tabloul 18. *Yusuf* turbează, îşi încolonează trupa şi ordonează arestarea *Poetului*.
14	*Adio burlăcie*	Sextet: *Nicolae* – şeful gării (Tenor), *Voicu* (Bariton) – tânăr amorez, *Papini* (Tenor) – negustor *Helga*, *Herta* – Soprane şi *Bertha* – Mezzo soprano	*G-dur*	Tabloul 19. La cafenea surorile se pare ca şi-au găsit jumătăţile. Perechile sunt: *Herta* cu *Papini*, *Bertha* cu *Voicu* şi *Helga* cu *Nicolae*.
15	*Suntem marinari*	Ansamblu: Cor şi duetul marinarilor (1 Tenor şi 1 Bariton), Dans	*B-dur*	Tabloul 20. Apar doi marinari cântând şi dansând.
16	*Încăierarea*	Dans: *Patrula otomană* şi *marinarii*	*d-moll*	Tabloul 21. Lupta între *patrula otomană* şi *marinarii*.
17	*Mă-ntorc la tine iar...*	*Poetul* (Tenor), personaje implicate: *Olteanul* (Bariton) şi chiustengeni	*D-dur*	Tabloul 22. *Poetul* priveşte marea ...
18	*Ce-am avut şi ce-am pierdut*	Arie: *Olteanul* (Bariton)	*d-moll*	Tabloul 22. *Olteanul* povesteşte *Poetului* că şi-a vândut toată marfa.
19	*Adio Chiustenge*	Corul, *Deniz* (Sopran) tânără turcoaică, *Mustafa* – tatăl lui *Deniz* (Bas-bariton)	*c-moll*	Tabloul 23. În scenă sunt toate personajele care au asistat la busculadă. Apare *Deniz* care-l vede pe tatăl ei şi-i spune că va pleca cu el. Ea a asistat la răpirea lui *Yusuf*.
20	*Geamparaua lui Yusuf*	Dans comic	*G-dur*	Tabloul 24. *Yusuf* agitat este dus cu forţa afară din piaţă. Apar marinarii care răsuflă uşuraţi când văd că *Yusuf* e arestat.
21	*Ne place la Chiustenge*	Corul de chiustengii şi trio *Plitz*: *Helga*, *Herta* – Soprane şi *Bertha* – Mezzo sopran	*G-dur*	Tabloul 25. Final fericit! Mulţimea cântă despre bucuria de a-şi trăi viaţa în oraşul Chiustenge.